

Tämä on rinnakaistallennettu versio alkuperäisestä julkaisusta.

Tämä on julkaisun kustantajan pdf.

Käytä viittauksessa alkuperäistä lähdettä:

Haapasalo, M. 2020. Taiteidenvälisissä verkostoissa toimiminen on tulevaisuustaito. Talk-verkkolehti, Taide 25.2.2020.

URL: <https://talk.turkuamk.fi/taide/taiteidenvalisissa-verkostoissa-toimiminen-on-tulevaisuustaito/>

Kaikki julkaisut Turun AMK:n rinnakaistallennettujen julkaisujen kokoelmassa Theseuksessa ovat tekijänoikeussäännösten alaisia. Kokoelman tai sen osien käyttö on sallittu sähköisessä muodossa tai tulosteena vain henkilökohtaiseen, ei-kaupalliseen tutkimus- ja opetuskäyttöön. Muuhun käyttöön on hankittava tekijänoikeuden haltijan lupa.

This is a self-archived version of the original publication.

The self-archived version is a publisher's pdf of the original publication.

To cite this, use the original publication:

Haapasalo, M. 2020. Taiteidenvälisissä verkostoissa toimiminen on tulevaisuustaito. Online Magazine Talk, Art 25.2.2020.

URL: <https://talk.turkuamk.fi/taide/taiteidenvalisissa-verkostoissa-toimiminen-on-tulevaisuustaito/>

All material supplied via TUAS self-archived publications collection in Theseus repository is protected by copyright laws. Use of all or part of any of the repository collections is permitted only for personal non-commercial, research or educational purposes in digital and print form. You must obtain permission for any other use.

Minna Haapasalo

lehtori, esittävän taiteen koulutusvastaava, teatteripedagogi ja esiintyjä, Turun AMK /Taideakatemia

Taiteidenvälisissä verkostoissa toimiminen on tulevaisuustaito

Avainsanat: **esitystaide, nykyaide, taide, taideakatemia, taidepedagogiikka**

Taide- ja kulttuurialojen ytimessä ovat vuorovaikutusosaaminen ja yhteisötaidot. Verkosto-osaaminen on välttämätön osa ammattitaitoa myös muilla aloilla, ja sen merkitys näyttäisi vahvistuneen. Sitra (2020) esittää verkostomaisen vallan olevan yksi tulevaisuuden megatrendeistä.

Elämme kiihkeän muutoksen aikaa. Yksilöiden ja yhteisöjen resilienssi, eli kyky joustaa ja sopeutua muutokseen, sekä toisaalta tulevaisuustaidot, kyky kuvitella ja rakentaa kestävää tulevaisuutta, ovat tämän hetken ja tulevaisuuden työelämätaitoja.

Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra julkaisi tammikuun alussa **päivitetyt megatrendit 2020-luvulle** (Sitra 14.1.2020). Julkaisu nimeää yhdeksi viidestä megatrendien teemasta verkostomaisen vallan nousun, joka kytkeytyy erottamattomasti ekologisen jälleenrakennuksen kiireellisyyteen. Julkaisussa nimetään teemaan liittyviä jännitteitä, joiden keskellä teemme valintoja ja luomme tulevaisuutta. Yksi jännitepari on "verkostot vs. kuplat" ja toinen "yksilökeskeisyys vs. yhteisöllisyys".

Tulevaisuusasiantuntija **Mikko Dufvan** kokoamassa julkaisussa kerrotaan, että keskustelun kärjistyminen ja heimoutuminen lisäävät kuplia eli samalla tavalla ajattelevien ryhmiä. Toisaalta sosiaaliset verkostot sekä niissä syntyvä luottamus ja vastavuoroisuus lisäävät hyvinvointia työelämän näkökulmasta.

Yksi Sitran nimeämistä megatrendeistä on "heimoutuminen ja heimouttaminen", jonka myötä ihmiset pyrkivät jakamaan itsensä ja toisensa erilaisiin ryhmiin paitsi arvojen, asuinpaikan tai poliittisen suuntautumisen suhteen myös kulutusvalintojen tai elintapojen suhteen. "Heimojen" välinen vastakkainasettelu taas voi toteutua vihapuheena. Polarisaatio erilaisia valintoja tekevien yksilöiden ja ryhmien välillä on jo nyt kärjistynyt, mikä näkyy sosiaalisen median "eipäs-juupas"-mittelöinä, arkisessa puheessa ja toiminnassa, jossa teemme naapuritontilla asuvista "toisia": "Me vastaan ne" -ajattelun voi todeta yleistyneen – mikä on havaittavissa vaikkapa missä tahansa lounasravintolassa käydyissä keskusteluissa. Negatiivisen "toiseuttamisen" purkaminen ja rakentavan vuorovaikutuksen taitojen opetteleminen on jokaisen vastuulla. Yhteistyötaitojen harjoittelu on myös kulttuurialan koulutuksen tehtävä.

"Tulevaisuuden taidepedagogin keskeinen taito on tehdä sellaisia pedagogisia valintoja, jotka purkavat vastakkainasetteluja ja rakentavat tasa-arvoisia verkostoja."

Monialainen verkosto kantaa työelämässä

Niin taide- ja kulttuurialan kuin muidenkin alojen työt löytyvät usein verkostojen kautta. Sitran tekemän tutkimuksen (2017) mukaan 70 % työpaikoista löytyi muuten kuin avoimen työnhaun kautta. **Eväitä työelämään -julkaisussa** (2017) keskeisiksi työelämävalmiuksiksi korkeakoulutetuille nimetään mm. verkostoituminen ja ongelmanratkaisutaidot. Vastavuoroiset sosiaaliset verkostot sekä niissä syntyvä luottamus kantavat työelämässä pitkälle. Usein taide- ja kulttuuriprojekteihin kysytään osajia ensin lähimmiltä kollegoilta: "Tunnetko ilma-akrobaattia, joka osaisi soittaa vähän kitaraa?" Usein tärkeämpää kuin yhden substanssin huipputaiteen osaaminen on kyky toimia työryhmässä, mikä alkaa siitä, että ilmestyy sovitusti oikeaan aikaan paikalle. Työelämän verkostoissa vastapalveluksia tehdään niille, jotka ovat auttaneet itseä eteenpäin.

Kuva: Ville Saarikoski.

"Luottamus ja kollegiaalisuus syntyvät pikkuhiljaa, kun puheet muuttuvat teoiksi."

Työelämässä kantavia verkostoja luodaan jo opiskeluaikana. Verkoston muodostaminen alkaa vierustoveriin tutustumisesta ensimmäisenä opiskelupäivänä. Lähimmät kollegat löytyvät usein oman alan opinnoista ja seuraavat työryhmän jäsenet toisen alan opiskelijoista. Opintojen edetessä otetaan yhteyttä oman oppilaitoksen ulkopuolellekin.

Taideakatemiassa esittävän taiteen ja musiikin opiskelijat tuodaan yhteen opintojen ensimmäisellä viikolla toiminnallisen oman alan esittelytehtävän avulla. Tämän jälkeen kaikki ensimmäisen ja toisen vuoden opiskelijat toimivat yhdessä lukuvuoden aikana kuusi kertaa toteutuvien taiteidenvälisten projektipäivien aikana.

Tänä lukuvuonna taiteidenvälisiä taitoja harjoitellaan esimerkiksi suunnitteleamalla ja toteuttamalla opiskelijoiden organisoima Linnankadun taidekampuksen aamu -tapahtuma 17.4.2020. Tehtävää on lähestytty käymällä läpi projektinhallinnan teemoja sekä omia tulevaisuuskenaarioita taiteilijana ja taidepedagogina. Projektin alussa on pohdittu toteutuksen tavoitteita, tarpeisiin vastaamista ja käytännön toteutusta. Seuraavaksi on hahmoteltu työskentelyn aikataulutusta, resursseja ja työnjakoa sekä riskianalyyseja. Opiskelijat työskentelevät monialaisissa ryhmissä ja toteuttavat ryhmässä pienen taideintervention kampuksen eri puolilla.

Taiteidenvälisyys vaatii kuuntelemisen harjoittelusta

Tarkemmin tarkasteltaessa esittävän taiteen alojen välillä on eroja. Eri taiteenalojen erottautuminen omiksi "heimoikseen" tapahtuu lähes huomaamatta pitkään jatkuneen harrastuksen synnyttämänä ja on opiskelijalle kehittyvän ammatti-identiteetin kannalta myös tärkeää. Toisaalta oman osaamisen tunnistaminen tapahtuu usein suhteessa toiseen alaan ja henkilöön, jonka ammattikieli ja -taidot ovat erilaiset.

"Taiteidenvälinen työskentely tuo hyvin esiin eri taiteenalojen toimintatapojen eroavaisuuksia ja auttaa hahmottamaan oman osaamisen erityisyyttä."

Parhaimmillaan taiteidenvälinen työskentely synnyttää uudenlaisia toteutuksia ja teoksia, jopa innovaatioita. Ensimmäinen askel hedelmälliseen työskentelyyn on oman alan konventioiden eli totuttujen tapojen ja käytäntöjen tiedostaminen ja sanallistaminen. Oman taiteenalan erityispiirteet saattaa huomata vuorovaikutuksessa toisen alan osaajan kanssa. Omassa taiteenalassa saattaa painottaa yksilötekijyyttä, toisaalta taas pikemminkin jaettu ryhmässä tekeminen. Oma ala saattaa olla väline- tai materiaalikeskeinen, jossa tietyt välineet tai soittimen hallitseminen korostuu. Toisella taiteenalalla puolestaan voi korostua ihmisten välinen kommunikaatio ja puhe. Taiteenalat ovat myös erilaisessa yhteiskunnallisessa asemassa, mikä saattaa vaikuttaa niiden sisäisiin käytäntöihin. Yksi ala voi olla yleinen, valtavirtainen, tunnettu ja arvostettu, kun taas toinen ala Suomen mittakaavassa pieni, marginaalinen ja vähän tunnettu. Eri taiteenalojen käytännöissä ja toimintatavoissa on myös erilaisia hierarkisuuden ja dialogisuuden perinteitä. Jollakin alalla on kenties totuttu korkean auktoriteetin mestari-kisälli-asetelmaan, kun taas toisen alan perinteessä kanssaoppiminen on luontevampaa. Taiteenalan traditiossa voi olla voimakas pyrkimys demokraattisuuteen tai hierarkisuuden purkamiseen. Kaikki taiteenalat voivat oppia toisiltaan.

Kuva: Ville Saarikoski.

Kun eri taiteenalojen traditioiden kielet ja toimintatavat tulevat yhteen, tarvitaan kärsivällistä dialogin harjoittelua. Kun toimiva verkostoa lähdetään rakentamaan ja "me-he"-asetelmaa purkamaan, harjoitellaan kuuntelemista. Kyky kysyä, ihmetellä ja neuvotella syntyy toistojen kautta. Luottamuksen rakentaminen on taito, jota jokainen joutuu toistuvasti opettelemaan.

"Oikeassa olemisen, väittämisen, näyttämisen ja voittamisen pyrkimyksillä vahvistamme usein kuplia ja rakennamme hierarkkisia asetelmia 'oikein ajattelevien' ja 'vääräuskoisten' välillä."

Nykytaidepedagogiikka on taiteidenvälistä

Taiteidenvälisyys on yksi nykyaikaisen taiteen ominaisuus. Taiteidenvälinen toiminta liittyy usein uusien teosmuotojen etsimiseen ja tekemisen tapojen kehittämiseen. Juha Varto (2017, 36-37) määrittelee nykyaikaisen taiteen eri taitealojen rajoilla toimimiseksi. Hänen mukaansa nykyaikaisen taiteen sääntönä on, että rajatulla alueella hankittuja taitoja käytetään muuallakin. Taiteellisia välineitä ja materiaaleja venytetään "sinne, missä niillä alkaa olla ylittävää merkityksiä".

Esitystaidetalo Mad Housen kuraattori Heidi Backstrom (Säkö 2019, Helsingin Sanomat 10.10.2019) kertoo huomanneensa taiteenalojen sekoittuneen muutamassa vuodessa entisestään. **Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelmien perusteissa** (Opetushallitus, 2017) taiteiden- ja taiteidenvälisyys on kirjattu opetussuunnitelmien yleisiin tavoitteisiin.

"Taiteen perusopetuksen yleisen oppimäärän tavoitteissa todetaan, että kaikkien taiteenalojen taiteen perusopetus tukee oppilaiden ajattelun taitojen ja monilukutaidon kehittymistä myös taiteiden ja tieteiden välisyyttä hyödyntämällä."

Laajan oppimäärän kaikkia aloja koskeissa tavoitteissa "oppilaita ohjataan tarkastelemaan taiteen alaa historiallisena, yhteiskunnallisena ja ajankohtaisena ilmiönä sekä rakentamaan toiminnassaan yhteyksiä taiteiden ja tieteiden välille". Korkeakoulutetut taidepedagogit ovat niitä, jotka ohjaavat tulevana vuosina lapsia ja nuoria näihin tavoitteisiin. Ihmettelemisen, neuvottelemisen ja uuden keksimisen taidot ovat tulevaisuudessa entistä tärkeämpiä metataitoja, ja nämä taidot juurtuvat yhteiskunnassa myös taideopetuksen avulla.

Lähteet

Arola, M. 2020. Eväitä työelämään. Kuusi tapaa lisätä korkeakouluopiskelijoiden työelämävalmiuksia. Helsinki: Sitra. Viitattu 17.1.2020 <https://media.sitra.fi/2017/06/05104025/Selvityksia123.pdf>.

Opetushallitus 2017. Taiteen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 17.1.2020 <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/taiteen-perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet>.

Sitra 2017. Työelämän tutkimus 2017. Helsinki: Sitra. Viitattu 17.1.2020 https://media.sitra.fi/2017/05/16144238/Sitra-Ty%C3%B6el%C3%A4m%C3%A4n-tutkimus-2017-FINAL_sitrafi_PDF.pdf.

Sitra 2020. Megatrendit. Viitattu 17.1.2020 <https://www.sitra.fi/aiheet/megatrendit/#megatrendit-2020>.

Säkö, M. 2019. Esitystaide saa oman talon, mutta mitä se oikein on? Helsingin Sanomat 10.10.2019. Viitattu 17.1.2020 <https://www.hs.fi/paivalehti/10102019/art-2000006266676.html>.

Varto, Juha 2017. Taiteellinen tutkimus. Mitä se on? Kuka sitä tekee? Miksi? Helsinki: Aalto-Yliopisto.

25.02.2020

